

El pòdcast narratiu de no ficció a Espanya i la seva evolució en el temps

ÁNGELA RUIZ MARTÍNEZ

Universidad de Sevilla

aruiz14@us.es

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0339-7931>

Article rebut el 20/05/2024 i acceptat l'01/10/2024

Com citar:

Ruiz Martínez, Á. (2024). El pòdcast narratiu de no ficció a Espanya i la seva evolució en el temps. *Quaderns del CAC*, 50, 125-134. doi: <https://doi.org/10.60940/qcac50id431859>

Resum

El pòdcast ha esdevingut un aliat de la ràdio tradicional. Molts dels seus exponents més reclamats són l'evolució de formats radiofònics que van perdre el seu lloc a les graelles hercianas. N'és un exemple el pòdcast narratiu de no ficció, també conegut com a pòdcast documental, que podria considerar-se l'evolució del reportatge radiofònic. En aquest treball comptabilitzem els principals recursos narratius dels formats que es van publicar a Espanya fins a l'any 2020 inclòs, i en fem una comparativa amb un format actual per analitzar l'evolució d'aquestes variables. Gràcies a aquesta anàlisi quantitativa podem concloure que és un format dividit en episodis de mitja hora, que compta amb un narrador i tres entrevistes per episodi, i que sol contenir, a més a més, documents d'arxiu, fons musicals i efectes de so. A mesura que ha evolucionat en el temps, les intervencions són més breus i hi trobem més dinamisme.

Paraules clau

Podcast, narratiu, no-ficció, Espanya, evolució, periodisme.

Abstract

The podcast has become an ally of traditional radio. Many of its most acclaimed figures are the evolution of radio formats that have lost their niche on the radio waves. An example of this is the narrative non-fiction podcast, also known as the documentary podcast, which could be considered as the evolution of radio reporting. In this paper we count the main narrative resources of the formats published in Spain up to and including the year 2020, and we compare them with a current format in order to analyse the evolution of these variables. Through this quantitative analysis, we can conclude that it is a format divided into half-hour episodes, with a narrator and three interviews per episode, and that it usually also contains archival documents, musical backgrounds and sound effects. As it has evolved over time, the interventions have become shorter and we find more dynamism.

Keywords

Podcast, narrative, non-fiction, Spain, evolution, journalism.

1. Introducció

Els darrers 20 anys, la manera com ens relacionem amb l'àudio ha canviat completament. El 2004 és l'any en què neix el podcàsting de la mà d'Adam Curry i Dave Winner, i ho fa en una societat interconnectada i centrada en la tecnologia. Aquest mateix any es publica el primer pòdcast a Espanya, fet que mostra un clar interès al nostre país per aquesta nova forma de comunicació. Sense l'explosió tecnològica que va començar anys abans del seu naixement, no hauria sorgit una xarxa tan robusta com la que el sosté. A més, però, neix en un moment d'esgotament social dels mitjans tradicionals. Amb les tecnologies en alça, la rapidesa de la informació comença a guanyar posicions en diaris en línia i en programes radiofònics i televisius. És llavors quan un nou mitjà busca el seu lloc apostant per continguts de reflexió i dedicats a temàtiques que

no tenen cabuda als mitjans tradicionals. El que va néixer com una eina de nínxol s'ha consolidat com una de les indústries comunicatives en creixement a molts països del món.

Troblem nombrosos formats de pòdcast; tanmateix, n'hi ha un en concret que està directament relacionat amb el periodisme: el pòdcast narratiu de no ficció. Aquest tipus de format es basa en la investigació periodística i el contrast amb les fonts principals. Tot i que el terme està estès entre els membres de la indústria del podcàsting, moltes vegades anomenat també pòdcast documental, no s'han definit encara les variables que el defineixen. Aquest treball busca concretar les característiques bàsiques del format fent, a més, una comparativa temporal que explori l'evolució en el temps de les seves variables principals. Mitjançant una anàlisi quantitativa en què mesurarem una sèrie de variables, desgranarem els recursos narratius que utilitzen els pòdcasts narratius de no ficció.

2. Marc de referència

En primer lloc, prendrem els pòdcasts narratius de no ficció basant-nos en la definició de Ruiz i Salgado (2022):

“Format sonor allotjat a la xarxa que destaca principalment per la presència d’un narrador que forma part de la història, que s’involucra i que s’allunya de l’objectivitat; compta amb una extensió més gran que en altres formats, en gran part de les ocasions dividit en diferents episodis, i que sol incloure fonts documentals que s’han recopilat en un primer procés de recerca. No es limita a certes temàtiques, sinó que la seva varietat de matèries és remarcable i compta a més amb una presència destacable de recursos narratius en què la manera de narrar la història ocupa un lloc substancial” (p. 323).

Podem dividir la història del podcàsting a Espanya en diferents etapes. La primera comença amb l’arribada dels primers formats. Inclou la creació de les primeres associacions de pòdcast l’any 2010 o l’extensió de les xarxes socials com Facebook i Twitter. La segona etapa, secundada per autors com Bonini, 2015 i López i Homssi, 2021, i la que més ens concerneix, comença l’any 2016, quan arriba el primer pòdcast narratiu de no ficció a Espanya. Aquesta segona etapa es caracteritza per una millora del sistema de producció i pel naixement de productores exclusives per crear aquests formats, en què destaquen cada vegada més els pòdcasts professionals per sobre dels amateurs. De fet, molts dels podcasters amateurs més destacats passen a formar part de plataformes o productores. La tercera etapa comença el 2021 amb la massificació de la indústria gràcies al posicionament de grans plataformes d’àudio al mercat com Audible, Spotify o Podimo. En aquesta investigació analitzem tots els formats narratius de no ficció que es van publicar en la segona etapa del podcàsting a Espanya i fem una comparativa amb un format recent per comprovar com ha evolucionat en el temps.

2.1 Els periodistes es passen al pòdcast

La segona etapa és el començament de la professionalització del sector del podcàsting amb l’arribada dels mitjans i els periodistes. El pòdcast comença a situar-se com una entitat pròpia, cada cop més separada de la ràdio, i fins i tot es comença a definir com a recuperador de formats oblidats, com defensa Markman (2015). És un redescobriments de diversos tipus de gèneres i una renovació de continguts sonors deixant enrere el que s’havia explotat fins ara. Una nova manera d’explicar històries redefinint el que ja s’ha fet en paper i fins i tot en audiovisual, però ara, en un mitjà sonor. Canvia, a més, la forma d’escolta de l’oient, ja que mentre que altres pòdcasts requereixen un nivell d’atenció semblant al radiofònic, ara l’escolta és activa i atenta. Una altra característica dels pòdcasts narratius de no ficció és la serialització (Gutiérrez, Esteban i Núñez, 2019), que pot ser de trama –és a dir, quan parlem de formats en què per comprendre la història completa es requereixen diversos capítols, de manera

que la informació es reporti entre els episodis– o bé tractar-se de formats resolutius capitulars –és a dir, encara que el fons del discurs és similar, cada capítol és independent en si mateix, i la història comença i acaba al capítol. La serialitat és un element diferenciador del format, que construeix unes noves necessitats en l’oient de l’àudio, encara que, si ho analitzem profundament, no són tan noves, sinó que es recuperen de formats antics, com poden ser les radionovel·les. D’aquesta manera, l’oient crea un enllaç especial amb el contingut.

El pòdcast narratiu de no ficció és un format que utilitza recursos ambientals, veus –que moltes vegades apel·len a l’oient–, músiques i, sobretot, testimonis, tot per crear atmosferes immersives. Coincideix en molts dels casos amb els elements propis de la ràdio, però també té variables noves, com analitzarem. A més, presenta un llenguatge quotidià i senzill, i les interaccions amb el públic solen ser habituals (Azurin, Naupas i Rodríguez, 2015). Està basat en el documental sonor, definit al Fòrum de Documental Sonor en Espanyol (SONODOC) com “explicar històries reals amb sons” (de Beauvoir, 2018, p. 23).

El pòdcast narratiu sol ser un format creat per periodistes. L’evolució de la investigació periodística és, per tant, part de la història, i en alguns moments crea dues trames: la que expliquen els entrevistats i la que explica el periodista sobre el procés de la investigació (García, Esteban i Núñez, 2019). En aquest moment, el contingut que comencem a trobar és cada cop més narratiu (Lindgren, 2016), i el so s’aprofita per millorar les narracions, amb la qual cosa s’aconsegueix una immersió per part de l’oient i el nivell narratiu evoluciona de manera cada cop més sofisticada (Dowling i Miller, 2019). Aleshores el podcàsting comença a apostar per un periodisme d’alenada llarga, invertint temps i recursos, recuperant les cròniques que amb prou feines tenen ja un espai a la resta dels mitjans de comunicació, que evolucionen cap a la immediatesa i la saturació. Són limitades les aparicions de cròniques i reportatges extensos a la ràdio generalista, per la qual cosa les possibilitats de creació del gènere narratiu poden ser un dels motius que estan al darrere de l’expansió de l’univers del podcàsting, que, a més, comença a incorporar molts elements de la ficció i en algunes ocasions fins i tot dramatitzacions dins dels mateixos formats de no ficció (Legorburu, Edo, i García González, 2021).

Per tot això, el podcàsting comença a destacar com un lloc idoni per situar-hi produccions més elaborades, narratives documentals (Beauvoir, 2015), i, en concret, Podium Podcast es presenta com un portal de continguts amb possibilitats infinites, com són, per una banda, la fidelització de les audiències gràcies a la subscripció i a publicació d’episodis amb temporalitats concretes i, d’altra banda, la possibilitat d’escollir una graella individual per cada usuari, en continguts i en horaris. Això va fer que Podium Podcast obtingués en els primers sis mesos 208.000 usuaris únics; mig any després, des del juny del 2017 fins al febrer del 2018, cinc milions de descàrregues (Moreno Cazalla, 2017); nou milions en el primer aniversari, i 40 en el tercer (Legorburu, Edo i García González, 2021).

2.2 Podium Podcast i altres plataformes impulsores

Encara que abans de Podium Podcast trobem plataformes com Cuonda, Sonoro Global Media Corp o DIXO, primera plataforma hispanoparlant (mexicana) impulsada per una corporació mediàtica, diferents autors (López-Villafranca, 2024; Legorburu, Edo i García González, 2021; Pérez-Alaej, Pedrero i Leoz, 2018) consideren que Podium Podcast és l'origen de la professionalització del sector.

La plataforma del Grup Prisa compta amb una gran diversitat de formats: hi trobem grans produccions, però també programes liderats per creadors de contingut a les xarxes socials, investigacions periodístiques, recuperació d'arxiu, etc. Quan neix, divideix el seu catàleg en quatre blocs: entreteniment, essencials (fonoteca), ficció i periodisme, i cinc anys després, encara que s'hagin creat altres categories, els pòdcasts englobats dins de la temàtica "periodisme" ocupen un 31,49% del total dels seus continguts, fet que demostra l'aposta per aquest tipus de format (Legorburu, Edo i García González, 2021). Per a la seva exdirectora, Maria Jesús Espinosa de los Monteros:

"Aquesta plataforma aposta per qüestions d'actualitat latent i no immediata, i hi destaquen dos continguts: els successos, vinculats a notícies relatives a violència de gènere, abús de menors, estafes o accidents, i les biografies de personatges, sobretot, del món de la cultura" (Legorburu, Edo i García González, 2021, p. 523).

D'altra banda, l'any 2020 apareixen diverses plataformes que continuen amb la remodelació del panorama. Parlem de Spotify, Audible i Podimo. Spotify comença el seu camí de narratius de no ficció amb el gran èxit d'*XREY*, del periodista Álvaro de Cózar, per després continuar amb altres títols com *El Rey del Cachopo*, *Los papeles* o *Misterio en la Moraleja*. Per la seva banda, Audible va llançar la seva plataforma amb títols de no ficció com *El Móvil de Mendes* per anar afegint-ne posteriorment altres com *Hierba* o *El Desafío ETA* (López-Villafranca, 2024). Podimo, encara que actualment està dedicada a contingut conversacional, també inclou títols narratius de no ficció com *GAL: El Triángulo* o *Tú no me conoces*. Amb una oferta molt més diversificada, l'enriquiment del sector és indiscutible i l'amateurisme amb què va néixer el podcàsting queda relegat a un segon pla. Amb el sector en ple apogeu, cal destacar el naixement de Sonora, la plataforma d'àudio del grup Atresmedia, que després de només dos anys en actiu va tancar deixant el catàleg de més de 50 pòdcasts narratius de no ficció en mans d'Ondacero Podcast. No podem oblidar-nos d'iVoox, una de les plataformes pioneres al món del podcàsting que, tanmateix, ha decidit ocupar el nínxol dels pòdcasts amateurs per sobre de grans produccions professionals. Amb tot això, la indústria de l'àudio i la dels professionals que hi treballen ha patit una gran transformació i s'ha creat una identitat pròpia del podcàsting (Martín-León, Diaz-Lucena, 2024).

3. Metodologia

Aquest treball presenta una metodologia quantitativa basada en la recopilació de variables dels títols pertinents per a l'anàlisi. Un cop recopilada la informació, es va completar una plantilla, prèviament articulada, per poder obtenir dades concretes extrapolables al conjunt.

L'objectiu principal d'aquest estudi és la definició del format del pòdcast narratiu de no ficció a Espanya mitjançant l'observació i la classificació de les variables narratives sonores més destacades. Afegim com a objectiu secundari la comprovació temporal d'aquestes variables pel que fa a títols de publicació recent.

Abans de començar, cal una delimitació de l'objecte d'estudi en diferents àmbits.

Sobre la delimitació espacial, ens centrarem en el panorama espanyol a causa de l'inabastable nombre de pòdcasts que trobem a escala mundial, així com les enormes diferències que es poden observar entre ells. Una anàlisi global segurament ens embrutaria els resultats. D'aquesta manera, prendrem aquells pòdcasts publicats en plataformes espanyoles o les seves versions a Espanya i que a més estiguin realitzats en castellà. No obstant això, comptem amb informació rellevant sobre altres països per comprendre'n les tendències i així poder fer comparacions.

A més, únicament entraran a l'objecte d'estudi els pòdcasts espanyols que tinguin una producció acurada, és a dir, que tinguin al darrere productores, plataformes o mitjans de comunicació. Per això, s'ha realitzat un estudi intens a les plataformes següents: Cuonda, Podium Podcast, Apple Podcast, Google Podcast, Spotify, iVoox, Audible, Podim, Storytell o mitjans de comunicació tradicionals com El País, el diari.es, COPE o Radio Nacional de España, cercant formats narratius de no ficció. D'aquesta manera, s'analitzaran aquells pòdcasts no amateurs, és a dir, que comptin amb el suport d'una producció o difusió professional, i així podrem analitzar correctament de quina manera el pòdcast ha entrat en la professió periodística.

Pel que fa als títols que s'estudiaran, aquest treball se centra en els que s'han realitzat per distribuir-se únicament per Internet, deixant de banda els formats que es van emetre primer per vies hercianes i després es van traspasar a la xarxa, però incloent-hi els que van realitzar emissores convencionals per distribuir-los en línia.

Tampoc analitzarem els pòdcasts coneguts com a *branded*, és a dir, que hagin estat impulsats per una marca comercial i que serveixin com a publicitat o patrocini d'aquesta marca.

Per realitzar la classificació corresponent s'analitzaran les variables quantitatives de la classificació dels cibermitjans que proposen Salaverría, Martínez-Costa i Breiner (2018, p. 1038). A aquestes hi sumem, a més, els recursos narratius principals de format per analitzar: el nombre d'episodis i la durada de cadascun; els recursos narratius, és a dir, el narrador i la seva presència; la utilització o no d'efectes d'àudio¹ i de so;² els talls de veu o entrevistes; els ambients;³ els documents

d'arxiu;⁴ les possibles recreacions sonores;⁵ els plans sonors que presenten;⁶ la música que utilitzen, tant fons neutres com cançons registrades; la utilització de ràfegues musicals⁷ i de silencis,⁸ i la utilització o no de capçalera⁹ i la seva anàlisi. Aquests elements sonors són de gran importància, com defensen Moreno-Espinosa i Román-San Miguel:

“Adquireixen una gran rellevància per emfatitzar la informació: l'indicatiu (compost per elements parlats i musicals que permeten a l'oient recordar l'emissora o el programa que sintonitza. Se sol emetre després dels senyals horaris), la sintonia (efecte musical que permet identificar una emissora i un programa concret), la careta (sintonia més elaborada, s'hi inclouen els crèdits fixos: nom del programa, nom del locutor, nom de les seccions, temàtica, etc.), la cortina (fons musical que es fa servir per a la lectura, per subratllar el contingut de la informació, cridar l'atenció sobre aquest o intensificar el ritme del discurs. També s'anomena matalàs musical), la ràfega (irrupció breu d'un so continuat que s'utilitza per separar notícies o per separar la informació de la publicitat), la cortineta (ràfega que s'utilitza per separar seccions) o els cops (efectes musicals que s'utilitzen per imprimir força i dramatisme a un text). La música és el recurs sonor per excel·lència de la ràdio” (2020, p. 244-245).

Així, les unitats de classificació són les següents: nombre d'episodis; durada; recursos narratius (narrador, talls d'entrevistes, documents d'arxiu, recreacions, fons i cançons musicals, ràfegues, efectes de so, efectes d'àudio i silencis), i capçalera. Cal aclarir que en el cas de variables com els efectes de so o els efectes d'àudio només s'analitzaran els que siguin evidents i clarament identificables. Els possibles processaments que no siguin identificables per part de l'usuari de coneixement mitjà no entraran dins de l'objecte d'estudi.

En total, s'han analitzat 38 formats diferents que esmentem a continuació per ordre de publicació: *Le llamaban padre*; *Diario de un naufrago*; *Charles Manson: vuelve la bestia*; *El año de Podium*; *Miguel de Unamuno: el intelectual que agitó a una generación*; *Borges según Borges*; *Camarón*; *Miguel Hernández: viento del pueblo*; *Gloria Fuertes: poeta entre los musos*; *Fórum*; *Un viaje a la final imposible*; *V: las cloacas del estado*; *Valencia Destroy*; *Lo conocí en un Corpus*; *Donde quiera que estés*; *Los sonidos de Dudamel*; *El día que Abdul dijo adiós a Siria*; *Olafo*; *Regreso a las Ramblas*; *La mitad del mundo*; *Venezuela: huir o morir*; *Las tres muertes de mi padre*; *Máster*; *Invisibles*; *Volver: cinco historias de la crisis catalana*; *En el corredor de la muerte*; *Un bonito cadáver*; *Crónicas Jondas*; *Igor el ruso*; *La línea invisible*; *XREY*; *Buscando una luz*; *24424: lo que nos jugamos en Bankia*; *El móvil de Mendes*; *IN-visibles*; *El desafío: ETA*; *Laife*, i *De eso no se habla*.

A més, analitzem cinc títols publicats entre l'any 2021 i el 2024 (*Misterio en la Moraleja*, *Los Papeles*, *¿Por qué Matamos? T3*, *GAL: El Triángulo* i *Gowex*) per fer una comparació del format i analitzar-ne l'evolució temporal. Cadascun d'aquests títols correspon a una plataforma del sector del podcàsting a Espanya.

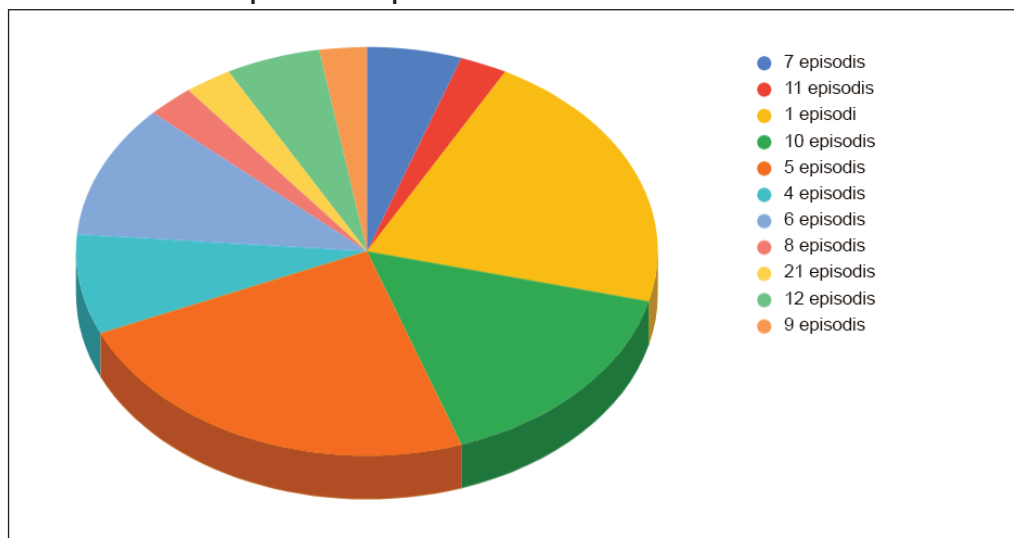
Per completar l'anàlisi qualitativa, s'ha realitzat una lectura i reflexió exhaustiva d'una recopilació bibliogràfica composta per autors de referència en el tema.

4. Anàlisi dels resultats

Després de l'estudi empíric realitzat, podem definir el pòdcast narratiu de no ficció a través de les seves variables de format.

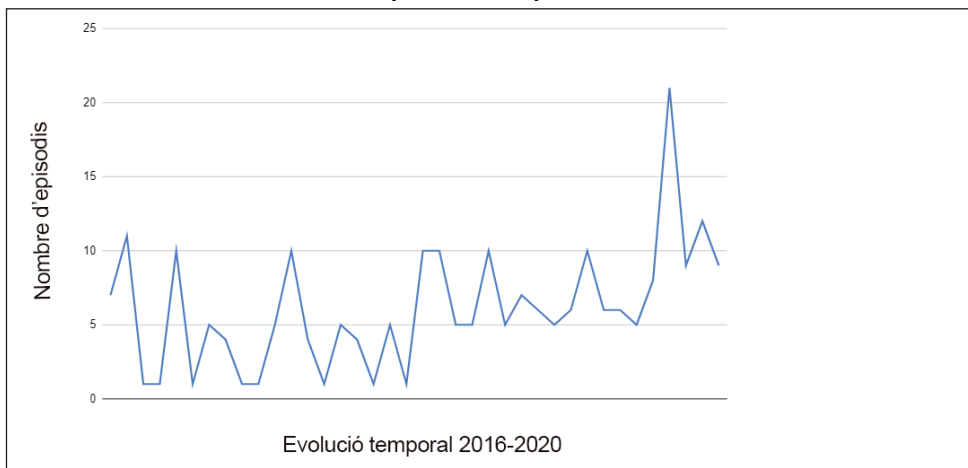
Pel que fa al nombre d'episodis, aquests formats tenen una mitjana de sis episodis per sèrie. Cinc episodis és la fórmula més estesa (Gràfic 1), i és l'elegida pel 26,3% dels títols.

Gràfic 1. Nombre d'episodis dels pòdcasts analitzats

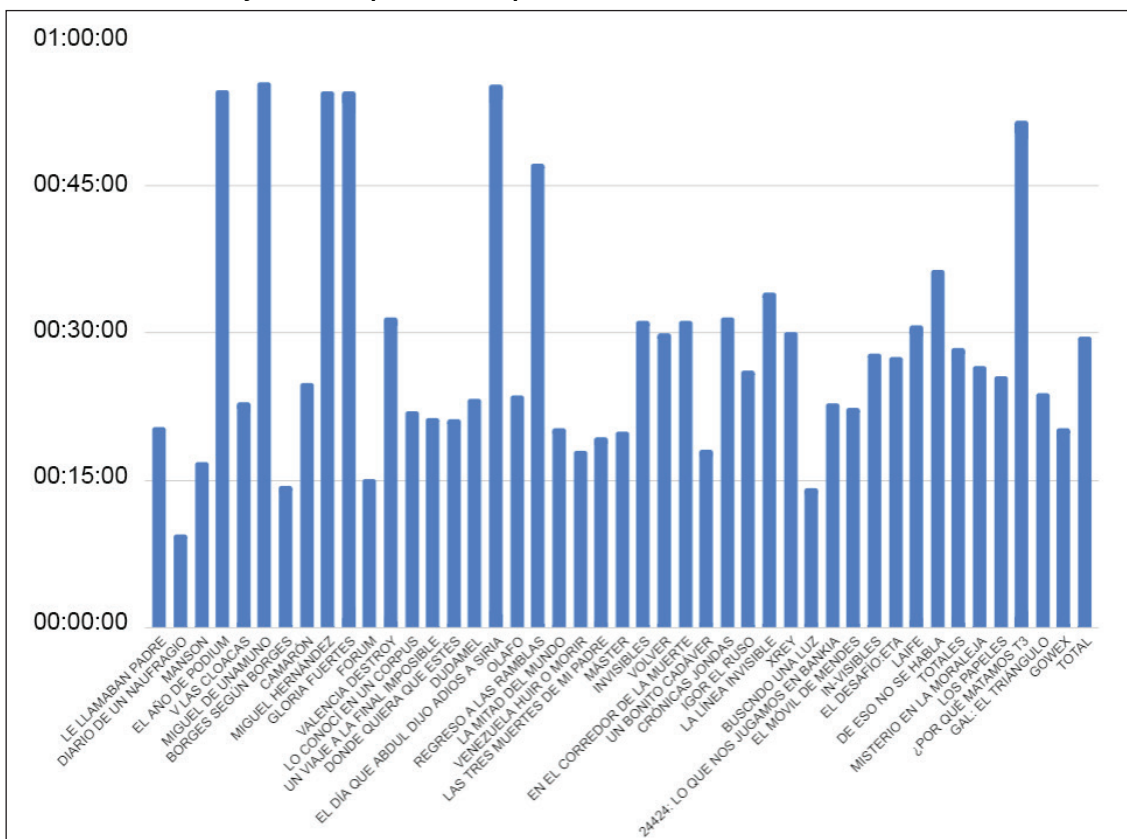
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic 2. Evolució del nombre d'episodis dels pòdcasts analitzats

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic 3. Durada mitjana dels episodis dels pòdcasts analitzats

Font: Elaboració pròpia.

Els primers anys de vida del pòdcast narratiu de no ficció trobem força títols amb un únic episodi (Gràfic 2), encara que a mesura que avança el format els títols d'un capítol van desapareixent. A més, cal recalcar que alguns d'aquests formats s'inclouen dins del pòdcast Micro, de Podium Podcast. Destaquen també els títols que tenen 10 capítols, que representen el 15,8% del total. Val a dir que després dels 12 episodis saltem a l'opció de 21 episodis.

La durada mitjana dels episodis és de 28 minuts i 42 segons.

Troblem títols que disten d'aquesta dada (Gràfic 3): els que tenen un únic capítol són els que tenen una durada més llarga. D'altra banda, la mitjana de durada total és de 2 hores i 33 minuts.

Dels pòdcasts analitzats, el 74% presenten un únic narrador, el 21% dos narradors i només dos formats inclouen tres narradors. El narrador apareix de mitjana 27 vegades, és a dir, gairebé una vegada per minut de mitjana, i les intervencions són de 29 segons de mitjana. Cal assenyalar que el 65,7% d'aquestes narracions són en primera persona.

La mitjana d'entrevistes realitzades és de 15 per format, és a dir, tres per episodi. Els talls d'entrevistes són majoritàriament de persones implicades, experts en el tema i periodistes coneixedors del cas. Tenen una mitjana de 27 talls per capítol, d'una durada mitjana de 39 segons, i apareixen una mitjana de 0,9 vegades per minut.

De mitjana, trobem set documents d'arxiu per episodi, amb una durada mitjana de 20 segons.

Les recreacions són menys comunes. Pel que fa a la mitjana entre tots els títols, en trobem quatre per episodi d'una durada mitjana de 16 segons. A més, la tendència a utilitzar-les va a la baixa (Gràfic 4).

A mesura que avança el format en el temps, els talls de veu (Gràfic 5) i els documents d'arxiu (Gràfic 6) són més breus.

Troblem diferents tipus de capçaleres (Gràfic 7). Les de més durada inclouen documents d'arxiu i/o talls d'entrevistes, a més

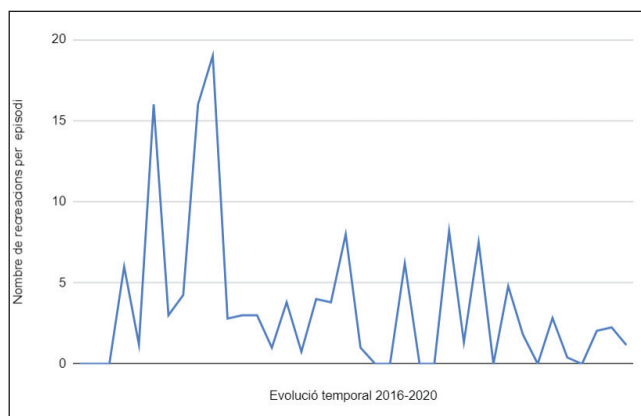
duna veu narradora i una música identificativa. Altres de més senzilles es limiten a donar els títols pertinents mitjançant la veu d'un narrador o locutor, de vegades sobre silenci i d'altres sobre un fons musical neutre. De mitjana, tenen una durada de 20 segons.

A cada episodi trobem una mitjana de 12 fons musicals que apareixen i desapareixen en ràfegues, amb una mitjana de 15 ràfegues per episodi d'una durada màxima de 54 segons. Les ràfegues de més durada les trobem en cançons registrades i no en fons musicals.

Observem una mitjana de dos silencis per episodi i cal assenyalar que el 42,1% dels formats no utilitzen el silenci com a recurs narratiu.

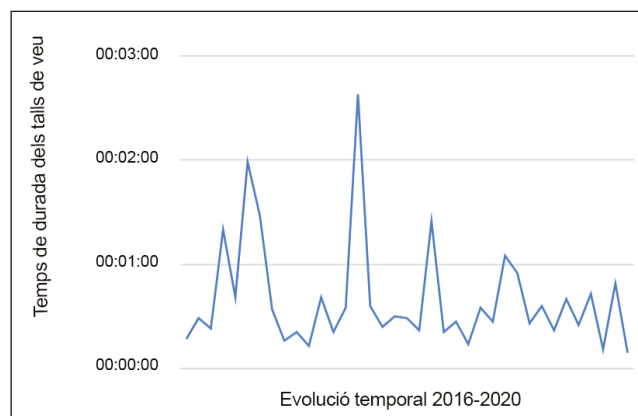
El 55,3% dels formats inclouen algun efecte d'àudio. Els que s'observen més són reverberacions i modificació d'àudio per simular situacions com, per exemple, una trucada telefònica.

Gràfic 4. Evolució de la mitjana de recreacions dels pòdcasts analitzats

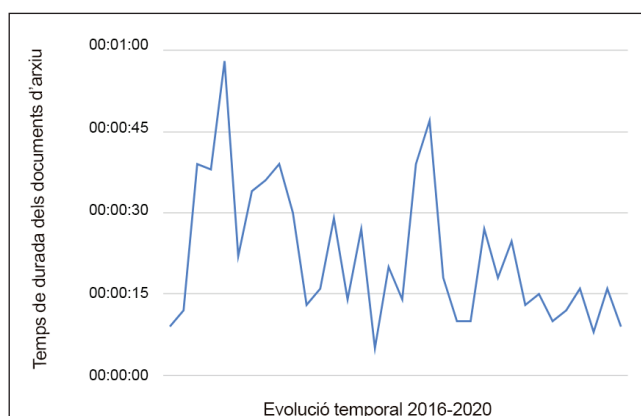
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic 5. Evolució del temps de durada dels talls de veu

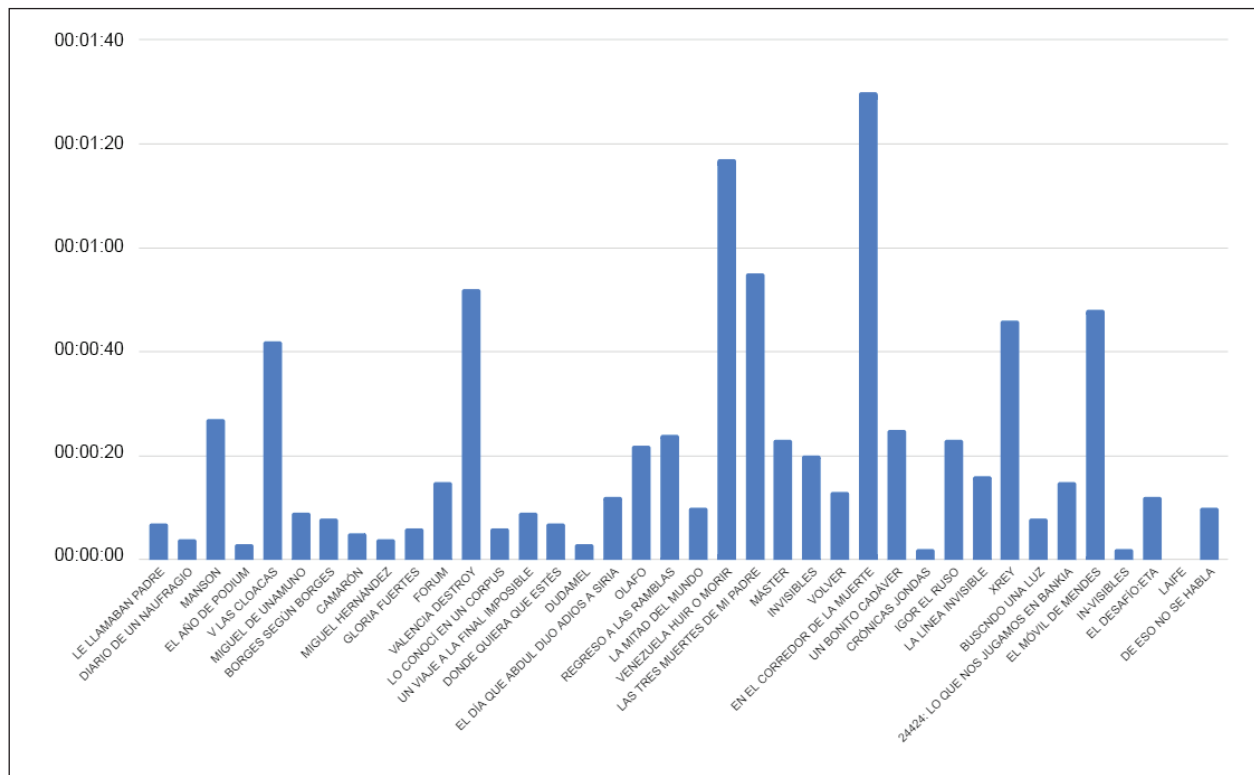
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic 6. Evolució del temps de durada dels documents d'arxiu

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic 7. Durada de la capçalera dels pòdcasts analitzats

Font: Elaboració pròpia.

Pel que fa als efectes de so, el 86,8% dels formats n’inclouen. Es fan servir especialment per recrear escenes, situacions i ambients que relata el narrador. Moltes vegades també entren per sota d’un tall d’alguna entrevista, cosa que fa que l’experiència d’escolta sigui més immersiva i que siguem capaços d’imaginar-nos els fets de manera més directa. Alguns d’aquests efectes de so estan gravats de manera real, molts altres es van gravar amb objectes que poden simular el mateix so i altres estaran realitzats tecnològicament.

Com que aquest estudi acaba el desembre del 2020, hem decidit fer una comparativa amb diversos títols més recents per comprovar l’evolució que han tingut en el temps les variables assenyalades. D’aquesta manera podem comprovar si es compleixen els fonaments del format assenyalat o si, per contra, l’evolució en el temps ha creat fonaments nous. Basant-nos en diferents autors (Martín et al., 2024; López, 2024; Martín-León, Díaz-Lucena, 2024), vam decidir extreure els formats de les principals plataformes que guanyen força a partir de l’any 2020: Spotify, Audible, Podim i Sonora. Per això, seleccionem per a la nostra anàlisi els títols següents: *Misterio en la Moraleja* (2022); *¿Por qué Matamos? Temporada 3* (2023); *GAL: El Triángulo* (2021) i *Gowex* (2024) de cadascuna de les plataformes respectivament. Hem seleccionat, a més, un títol d’un mitjà de comunicació tradicional pel fet que la immersió en l’àudio de diaris i cadenes de ràdio és cada vegada més destacable (Martínez, León, Pedrero, 2022). En concret, hem triat el pòdcast *Los Papeles* (2021), produït pel diari El País i True Story.

De l’anàlisi dels títols publicats a partir del 2021 concloem que el nombre d’episodis més estès continua essent cinc, ja que tres dels títols compleixen aquesta norma. La durada mitjana és de 29 minuts i mig, menys d’un minut més que la mitjana total resultant entre els anys 2016 i 2020. La durada total augmenta a causa del títol *¿Por qué Matamos?*, que en tenir 20 episodis altera els resultats. El 80% dels títols compta amb un únic narrador, coincidint amb la nostra anàlisi anterior que concloïa que el 74% dels pòdcasts analitzats tenien un narrador. A més, tots són periodistes, per la qual cosa es confirma que és un format utilitzat pels professionals del periodisme. De mitjana, el narrador apareix 29 vegades en intervencions de 29 segons. Sorpren que es manté la durada mitjana exacta de les intervencions del narrador respecte al nostre marc d’estudi i les aparicions augmenten únicament de 27 fins a 29. Pel que fa als talls d’entrevistes, es mantenen les tres entrevistes per episodi de mitjana, amb 25 talls de 20 segons. Per la seva banda, els documents de fitxer apareixen una mitjana de 17 vegades per episodi amb talls d’11 segons de mitjana. Confirmem, doncs, el que hem defensat en la nostra anàlisi pel que fa a la tendència de fer els talls i els documents d’arxiu cada cop més breus i fraccionats. Les recreacions mostren una tendència a la baixa, amb 2 per episodi de 12 segons de mitjana. També baixa el temps de capçalera mitjà a 12 segons. Es mantenen els 12 fons per episodi i no canvia gaire el nombre de ràfegues per episodi, que passa de 15 a 12. Confirmem també la tendència a la baixa dels silencis i dels efectes d’àudio, així com la presència cada cop més gran d’efectes de so.

5. Discussió

Un cop analitzades les variables dels formats que es van publicar a Espanya des que neix el pòdcast narratiu de no ficció al país fins a l'any 2020 inclòs, i havent fet una comparativa amb diversos títols recents, podem concloure les variables del format següents.

Es tracta d'un format que compta amb un narrador que dirigeix la trama de la història i apareix un cop per minut en intervencions de vora 30 segons. És un format extens que sol estar dividit en episodis –cinc o sis normalment– i aquests episodis tenen una durada mitjana de 25 minuts. En total, trobem que té unes dues hores de contingut si sumem tots els episodis. Compta amb unes tres entrevistes per episodi, i els talls que se n'extreuen apareixen també una vegada per minut en intervencions d'entre 20 i 40 segons. També observem una desena de documents d'arxiu per episodi amb una durada mitjana de 15 segons.

És un format que sol tenir fons musicals que ens ajuden a situar millor la història que ens relaten tant el narrador com els entrevistats. De mitjana, compta amb 12 fons musicals, que solen sonar uns 2 minuts i mig. Observem, a més, força ràfegues musicals, de mitjana una cada dos minuts. Escoltem nombrosos efectes de so que ens ajuden a imaginar-nos millor la història. D'altra banda, gairebé no tenen força els efectes d'àudio. Tampoc no són tan freqüents les recreacions, de mitjana se'n comptabilitzen quatre per episodi, encara que hem de puntualitzar que molts dels títols analitzats no en tenen cap. Tampoc els silencis són gaire importants en els títols analitzats. La majoria dels formats tenen una capçalera senzilla d'una durada de menys de 20 segons que inclou un element musical i un narrador.

Observem, a més, que la modificació d'aquestes variables ens presenta una evolució en el temps cap a formats més dinàmics amb un nombre més gran de talls tant de narrador com d'entrevistes o d'arxiu, però de menor durada.

Amb tot això, concloem que el pòdcast narratiu de no ficció té unes característiques pròpies que el diferencien.

En futurs treballs seria interessant posar en comú les diferents definicions que existeixen del podcasting, així com classificar tots els formats que hi ha actualment. També seria de gran valor realitzar aquesta mateixa anàlisi narrativa sobre alguns formats diferents que estan a l'alça, com per exemple el pòdcast conversacional o d'entrevistes, així com fer una extensa anàlisi de les temàtiques que presenta el podcàsting. Una de les disjuntives més grans del pòdcast és, a més, la seva principal via de finançament, per la qual cosa seria de gran interès fer un estudi que analitzi el futur del finançament de la indústria del podcàsting.

Notes

1. Processament de l'àudio mitjançant un programa informàtic normalment realitzat en el procés de postproducció.
2. Arxiu d'àudio enregistrat de manera real o recreada que ens serveix per ambientar la paraula. Conegut al món audiovisual com foley, és a dir, efectes que busquen la recreació de sons que no es van recollir en el moment de l'enregistrament.
3. Sons reals gravats in situ en els quals té lloc un fet.
4. Arxius de so presos d'altres emissions anteriors, com ara notícies d'altres mitjans de comunicació o parts de pel·lícules.
5. Lectures o ficcions sonores sobre les quals no ha estat possible trobar l'arxiu sonor i les interpreten un o diversos locutors i actors.
6. El primer pla és allò que escoltem més nítid d'un fitxer sonor; per sota d'aquest pla podem trobar-hi altres sons que complementin, com ara els fons musicals.
7. Pausa musical en què no trobem cap altre tipus de document sonor més enllà dels fons o les cançons.
8. Considerarem un silenci els fragments a partir d'1 segon en què no es pugui identificar cap mena de so.
9. Muntatge inicial identificatiu de cada sèrie que pot incloure una veu amb el nom de la sèrie i el títol de cada episodi. Normalment té una identitat pròpia i de vegades compta amb recursos narratius com ara fons musicals, efectes de so o d'àudio i talls d'entrevistes.

Referències

- Audible (s.d.). *El mòbil de Mendes*. [pòdcast]. <https://bit.ly/3TyZkmM>
- Audible (s.d.). *El Desafío: ETA*. [pòdcast]. <https://bit.ly/3B4ba1S>
- Audible (s.d.). *Laife*. [pòdcast]. <https://bit.ly/4e6WGO1>
- Azurin Astorga, A.A., Ñaupas Ortega, A.M., i Rodríguez Ulloa, K.F. (2021). *El proceso de creación de los podcasts narrativos como recursos periodísticos en Perulogía*. [Treball de fi de grau]. Pontificia Universidad Católica del Perú. <http://hdl.handle.net/20.500.12404/21643>
- Blanco Hernández, M., López Rivero, A.J., Rodero Antón, E., i Corredera de Colsa, L.E. (2013). Evolución del conocimiento y consumo de podcasts en España e Iberoamérica. *Trípodos*, 33, 53-72.
- Bonini, T. (2015). The 'second age' of podcasting: Reframing podcasting as a new digital mass medium. *Quaderns del CAC*, 41(18), 21-30. <https://bit.ly/3HzUWgR>
- COPE (s.d.). *El día que Abdul dijo adiós a Siria*. [pòdcast]. <https://bit.ly/3XPwL7I>
- COPE (s.d.). *Regreso a las Ramblas*. [pòdcast]. <https://bit.ly/3ZqtQDh>
- Cuonda (s.d.). *IN-VISIBLES*. [pòdcast]. <https://bit.ly/3XDQBBg>
- Cuonda (s.d.). *Las tres Muertes de mi Padre*. [pòdcast]. <https://bit.ly/4ea63vl>

- De Beauvoir, C. (2015). El documental radiofónico en la era digital: Nuevas tendencias en los mundos anglófono y francófono. *Razón y Palabra*, 91, septiembre-noviembre. Universidad de los Hemisferios. <https://bit.ly/490gvD8>
- De Beauvoir, C. (2018). *Historias, terrenos y aulas: la narrativa sonora en español desde dentro*. Universidad de los Andes, Ediciones Uniandes.
- Dowling, D.O., i Miller, K.J. (2019). Immersive audio storytelling: Podcasting and serial documentary in the digital publishing industry. *Journal of radio & audio media*, 26(1), 167-184. <https://doi.org/10.1080/19376529.2018.1509218>
- El Diario (10 de juny de 2019). *Máster*. [pòdcast]. <https://bit.ly/3XqFOVU>
- El País (s.d.). 22424: *Lo que nos jugamos en Bankia*. [pòdcast]. <https://bit.ly/3XxDkdf>
- Esteban, J.Á., Gutiérrez García, M.E., i Sellas, T. (2019). Periodismo radiofónico en el entorno online: El pòdcast narrativo. A: J.M. García Lastra i L.M. Pedrero Esteban (Eds.), *La transformación digital de la radio. Diez claves para su comprensión profesional y académica* (pp. 131-150). Tirant lo Blanch.
- Legorburu J.M., Edo C. i García González A. (2021). Reportaje sonoro y podcasting, el despertar de un género durmiente en España. El caso de Podium Podcast. *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*, 27(2), 519-529. <https://doi.org/10.5209/esmp.71204>
- Lindgren, M. (2016). Personal narrative journalism and podcasting. *The Radio Journal-International Studies in Broadcast & Audio Media*, 14(1), 23-41. https://doi.org/10.1386/rjao.14.1.23_1
- López, D.C., i Homssi, A.M. (2021). Cuando se encuentran cultura *fan* y *podcasting*: las nuevas relaciones con la audiencia en O Caso Evandro. *Hipertext. net*, (23), 93-103. <https://doi.org/10.31009/hipertext.net.2021.i23.09>
- López-Villafranca, P. (2024). El pòdcast narratiu de no ficció de la obra de Álvaro de Còzar: de V, las cloacas del estado a El País de los Demonios. *RAE-IC, Revista de la Asociación Española de Investigación de la Comunicación*, 11(21), raec112105. <https://doi.org/10.24137/raec.11.21.5>
- Markman, K.M. (2015). Considerations—Reflections and future research. Everything old is new again: podcasting as radio's revival. *Journal of Radio y Audio Media*, 22(2), 240-243. <https://doi.org/10.1080/19376529.2015.1083376>
- Martin Nieto, R., i Díaz Lucena, A. (2024). La red social X como canal de difusión del Podcasting: Un análisis de las principales plataformas de distribución de audio. *VISUAL REVIEW. Revista Internacional De Cultura Visual*, 16(3), 1-14. <https://doi.org/10.62161/revvisual.v16.5189>
- Martin Nieto, R., Pedrero Esteban, L.M., Martínez Otón, L., Pérez-Escoda, A., i Castillo- Lozano, E. (2024). El auge del podcast narrativo de no ficción en España: análisis de la producción original en las plataformas de audio bajo demanda. *RAE-IC, Revista de la Asociación Española de Investigación de la Comunicación*, 11(21), raec112104. <https://doi.org/10.24137/raec.11.21.04>
- Martínez Otón, L., Leoz Aizpuru, A., i Pedrero Esteban, L.M. (2022). Los podcasts informativos diarios en España: Evolución de la oferta y aportaciones narrativas del formato. *Austral Comunicación*, 11(2), 1-27. <https://doi.org/10.26422/aucom.2022.1102.leo>
- Moreno Cazalla, L. (2017). Podium Podcast, cuando el podcasting tiene acento español. *Prisma Social: revista de investigación social*, 18, 334-364. <https://bit.ly/47tUNrD>
- Moreno-Espinosa, P. i Román-San Miguel, A. (2020). Podcasting y periodismo. Del periodismo radiofónico de inmediatez a la información radiofónica de calidad. *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*, 26(1), 241-252. <https://doi.org/10.5209/esmp.67303>
- Pérez-Alaejos, M., Pedrero Esteban, L.M., i Leoz-Aizpuru, A. (2018). La oferta nativa de pòdcast en la radio comercial española: contenidos, géneros y tendencias. *Fonseca*, 17, 91-106. DOI: [10.14201/fjc20181791106](https://doi.org/10.14201/fjc20181791106)
- Podium Podcast (s.d.). *Buscando una luz*. [pòdcast]. <https://bit.ly/3MS1wSC>
- Podium Podcast (s.d.). *Crónicas Jondas*. [pòdcast]. <https://bit.ly/3MPCpjq>
- Podium Podcast (s.d.). *Diario de un naufragio*. [pòdcast]. <https://bit.ly/3zpgT10>
- Podium Podcast (s.d.). *Donde quiera que estés*. [pòdcast]. <https://bit.ly/3XRyYxZ>
- Podium Podcast (s.d.). *En el corredor de la muerte*. [pòdcast]. <https://bit.ly/3TBKc8h>
- Podium Podcast (s.d.). *Igor el Ruso*. [pòdcast]. <https://bit.ly/47vWuVs>
- Podium Podcast (s.d.). *Invisibles*. [pòdcast]. <https://bit.ly/3zleUM5>
- Podium Podcast (s.d.). *Le Llamaban padre*. [pòdcast]. <https://bit.ly/4euhrSZ>
- Podium Podcast (s.d.). *Lo conocí en un corpus*. [pòdcast]. <https://bit.ly/3MT7mml>
- Podium Podcast (s.d.). *Los sonidos de Dudamel*. [pòdcast]. <https://bit.ly/3zmKARe>
- Podium Podcast (s.d.). *Micro*. [pòdcast]. <https://bit.ly/4eMyOyL>
- Podium Podcast (s.d.). *Olafo*. [pòdcast]. <https://bit.ly/4gtaoM9>
- Podium Podcast (s.d.). *V: Las cloacas del Estado*. [pòdcast]. <https://bit.ly/4ev6xMU>
- Podium Podcast (s.d.). *València Destroy*. [pòdcast]. <https://bit.ly/3TzJCI1>
- Podium Podcast (s.d.). *Venezuela: huir o morir*. [pòdcast]. <https://bit.ly/47vLffO>
- Podium Podcast (s.d.). *Volver: Cinco historias de la crisis catalana*. [pòdcast]. <https://bit.ly/3ZtG7GS>

RTVE (s.d.). *Un bonito cadáver*. [pòdcast].

<https://bit.ly/3Zwz54q>

Ruiz Martínez, Á., i Salgado Santamaría, C. (2022). El podcast narrativo de no ficción: la crónica sonora y sus posibles variables. A: R. Curto Rodríguez, E. López Meneses i R.M. Torres Valdés (coords.), *Investigaciones de nuevo cuño en la academia*, p. 465-482 <https://bit.ly/3XOtkxx>

Salaverría, R. (2017). Tipología de los cibermedios periodísticos: bases teóricas para su clasificación. *Revista Mediterránea de Comunicación*, 8(1), 19-32.

<https://doi.org/10.14198/MEDCOM2017.8.1.2>

Spotify (s.d.). *La línea invisible*. [pòdcast].

<https://bit.ly/3XNsgKh>

Spotify (s.d.). *XREY*. [pòdcast]. <https://bit.ly/3ZuLqG9>